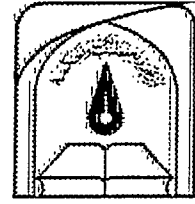

روزنامه اطلاعات تهران
مهرماه ۱۳۵۹

۱۳۵۹

**دانشگاه تربیت مدرس
دانشکده علوم انسانی**

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد رشته جغرافیای انسانی
(گرایش جغرافیا و برنامه ریزی روستایی)

**بررسی عوامل مؤثر بر گرایش جوانان روستایی به
صنایع دستی (مطالعه موردی : صنعت قالیبافی در
بخش مرکزی شهرستان شهریار)**

هادی شفیعی

استاد راهنما :

دکتر مهدی طاهرخانی

استاد مشاور :

دکتر اکبر پرهیزگار

زمستان ۱۳۸۰

۴۰۹۲۹

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
تربیت مدرس

تاییدیه اعضای هیئت داوران حاضر در جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

اعضاء هیئت داوران نسخه نهایی پایان نامه آقای هادی شفیع

تحت عنوان بررسی عوامل موثر بر گرایش جوانان روستایی به صنایع دستی (مطالعه موردی: صنعت قالببافی در بخش

مرکزی شهرستان شهریار)

را از نظر فرم ومحتوی بررسی نموده و پذیرش آنرا برای تکمیل درجه کارشناسی ارشد پیشنهاد میکنند.

اعضاء هیئت داوران

استاد راهنما جناب آقای دکتر مهدی طاهرخانی

استاد مشاور

جناب آقای دکتر اکبر پرهیزگار

استاد ناظر

جناب آقای دکتر عبدالرضا رکن الدین افتخاری

استاد ناظر

جناب آقای دکتر مجتبی قدیری معصوم

نماینده شورای تحصیلات تکمیلی جناب آقای دکتر اکبر پرهیزگار

آیین نامه چاپ پایان نامه (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به اینکه چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس مبین بخشی از فعالیتهای علمی -

پژوهشی دانشگاه است بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل

متعهد می شوند :

ماده ۱: در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله)ی خود ، مراتب را قبلاً به طور کتبی به مرکز دانشگاه اطلاع دهد .

ماده ۲ : در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه) عبارت ذیل را چاپ کند.

«کتاب حاضر ، حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد / رساله دکتری نگارنده در رشته است که در سال در دانشکده

دانشگاه تربیت مدرس به راهنمایی سرکار خانم / جناب آقای دکتر و مشاوره

سرکار خانم / جناب آقای دکتر از آن دفاع شده است. »

ماده ۳: به منظور جبران بخشی از هزینه های نشریات دانشگاه تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به مرکز نشر

دانشگاه اهدا کند دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد .

ماده ۴: در صورت عدم رعایت ماده ۳ ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس تأدیه کند .

ماده ۵: دانشجو تعهد و قبول می کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت دانشگاه می تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع

قضایی مطالبه و وصل کند : به علاوه به دانشگاه حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود از طریق دادگاه معادل وجه مذکور در ماده ۴

را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش تأمین نماید .

ماده ۶: اینجانب هادی شفیع دانشجوی رشته جغرافیا و برنامه ریزی روستایی مقطع کارشناسی ارشد تعهد فوق و ضمانت اجرایی

آن را قبول کرده به آن ملتزم می شوم .

تقدیم به:

پدر، مادر

و همسر

اسوه های تجلی صبر، ایثار و گذشت

سپاس‌گذاری

مدح و ثناء چشمه بی‌پایان هستی و دانش، خداوند عالم و قادر خداوندی که زبان از شکر و حمد او قاصر و مرا همواره یار و یاور بوده و از مبحث بیکران خود بهره‌مند ساخته و یاد و خاطرش گره‌گشای مشکلات من در تمامی مراحل زندگی تا حال به ویژه در انجام فعالیت‌های علمی بوده و می‌باشد. پس از حمد خالق یکتا اکنون بدینوسیله بر خود فرض می‌دانم از جناب آقایان دکتر مهدی طاهرخانی و دکتر اکبر پرهیزگار که بعنوان اساتید راهنما و مشاور قبول زحمت نموده و بی‌منت تاملات و معلومات ارزنده خود را در اختیار این حقیر نهاده و با رهنمودهای سازنده خود هرچه بهتر و بیشتر بستر انجام این تحقیق را از ابتداء تا پایان فراهم نمودند و نیز از جناب آقایان دکتر عبدالرضا رکن‌الدین افتخاری و دکتر مجتبی قذیری معصوم که به عنوان اساتید ناظر با حضور خود در پایان این حرکت علمی مرا وامدار لطف و محبت خود نمودند و همچنین از همکاری بیدریغ و صمیمانه آقایان حاج حسینی و مهندس نیکویی ریاست و کارشناس محترم اداره فرض و صنایع دستی سازمان جهاد کشاورزی استان تهران، محمد شهمین فر و ولی الله معین فر مسئولین و کارشناسان محترم طرح و برنامه و صنایع روستایی سازمان جهاد کشاورزی شهرستان شهریار و سایر عزیزان که به نحوی از انحاء در انجام این فعالیت تحقیقاتی، خاص جناب آقای حبیب‌الله خودسیانی معاونت محترم امور اجتماعی بهزیستی شهرستان شهریار کمال تشکر و قدردانی داشته و امید است یکایک این عزیزان جمیع عرصهای زندگی خود مرهون توفیقات و کمال واسع الهی گردند.

ختم کلام، اینکه بر خود شایسته و بایسته می‌دانم از پدر، مادر و همسر، سرکار خانم مریم طاهری که با دلگرمی و حمایت‌های مادی و معنوی فرصت و بستر انجام تحقیق را برای این حقیر فراهم نمودند با زبان قاصر و قدمی ناتوان تشکر و قدردانی نمایم و این اثر هر چند ناچیز را حضورشان تقدیم کنم و بر این مطلب مصر و مقرر که منت‌دار و وامدار لطف، محبت و فداکاری این عزیزان در همه حال بوده و می‌باشم.

و من الله التوفیق

هادی شیبیعی

(زمستان ۱۳۸۰)

چکیده

باگذشت بیش از نیم قرن تجربه انبوهی از الگوهای نظری و تجربی از کشورهای در حال توسعه، بی تردید صنعتی شدن به عنوان رویکرد غالب دهه‌های اخیر از جایگاه ویژه‌ای برخوردار بوده است. در این گذر، ارتباط بین صنعتی شدن و توسعه روستایی از طریق ایجاد فرصتهای شغلی و درآمدی تصریح گردیده و بسیاری از محققان توسعه بر این اعتقادند که تمرکززدایی صنعتی منجر به ایجاد درآمد و افزایش مصرف در مناطق روستایی گردیده و همچنین ایجاد اشتغال پویا. کاهش مهاجرت‌های روستایی، کاهش نابرابریهای منطقه‌ای و استفاده از منابع محلی و رونق کشاورزی، افزایش رفاه روستایی و گسترش صادرات را در پی دارد.

در این راستا قالبیابی به عنوان مهمترین صنعت از میان صنایع دستی روستایی در تحقیق حاضر مدنظر قرار گرفته است و بستر جغرافیایی تحقیق بخش مرکزی شهرستان شهریار میباشد این شهرستان علی‌رغم بهره‌مندی از سوابق تاریخی به انضمام حضور تعاونیهای فرش در زمینه بافت فرش دستباف و وجود استعدادهای طبیعی، انسانی و اقتصادی بستر مناسبی برای فعالیت قالبیابی داراست. متأسفانه بروز مشکلات موجود در تعاونیهای فرش دستباف در زمینه‌های امور اداری، اعتباری و تشکیلاتی سبب گردیده که هنوز این صنعت از جایگاه شایسته‌ای برخوردار نباشد و در این بین عدم‌گرایش نیروی انسانی به ویژه جوانان روستایی به این هنر دیرپای بر مشکلات این صنعت افزوده است.

مطالعه اخیر در سطح شهرستان شهریار بر آن بوده است تا عوامل مؤثر بر گرایش جوانان روستایی اعم از شاغل و غیرشاغل به صنعت قالبیابی را مورد بررسی و شناسایی قرار دهد لذا با طرح سه فرضیه که به ترتیب حمایت‌های دولتی، ویژگیهای فردی و خانوادگی و ویژگیهای فضایی - مکانی مناطق را در بر می‌گیرد به عنوان عوامل مؤثر بر گرایش به صنعت قالبیابی با بهره‌گیری از آزمون «کای دو» در سطح

معناداری آلفا ۰/۰۵ مورد مطالعه و آزمون قرار داده و اقدام به تحلیل اطلاعات گردیده است.

برطبق دستاوردهای تحقیق از میان مؤلفه‌های مکانی - فضایی، نزدیکترین بعد مسافت تا آبادی مجاور، مراکز شهری، مرکز بخش (شهرستان)، سابقه قالیبافی در روستا و میزان جمعیت و از بین ویژگیهای فردی و خانوادگی ساختار سنی، تأهلی و تجردی، نحوه و نوع فعالیت قالیبافی و مالکیت اراضی کشاورزی همراه با حمایت‌های گسترده دولتی خاص اعطاء وام‌های بلندمدت از مهمترین عوامل مؤثر بر گرایش جوانان روستایی به این صنعت در منطقه مورد مطالعه می‌باشند.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول: طرح تحقیق
۲	۱) طرح تحقیق.....
۲	۱-۱) مقدمه.....
۳	۲-۱) بیان مسأله و سؤالات تحقیق.....
۶	۳-۱) فرضیات تحقیق.....
۶	۴-۱) اهداف تحقیق.....
۷	۱-۴-۱) هدف اصلی تحقیق.....
۷	۲-۴-۱) اهداف فرعی تحقیق.....
۷	۵-۱) سابقه تحقیق.....
۱۸	۶-۱) ضرورت تحقیق.....
۲۰	۷-۱) روش تحقیق و ابزار گردآوری اطلاعات.....
۲۰	۸-۱) جامعه آماری و نمونه‌ها.....
۲۳	۹-۱) روش نمونه‌گیری.....
۲۵	۱۰-۱) روش تجزیه و تحلیل اطلاعات.....
	فصل دوم: مبانی نظریه‌ای تحقیق
۲۸	(مبانی نظریه‌ای صنایع روستایی در متون توسعه).....
۲۸	مقدمه.....

صفحه	عنوان
۲۸	۱-۲) جایگاه صنعتی شدن روستاها در متون توسعه روستایی
۳۳	۲-۲) صنعتی شدن روستا و تمرکززدایی صنعتی
۴۴	۳-۲) دیدگاههای موجود در ارتباط با اثرات صنعتی شدن مناطق روستایی
۵۳	۴-۲) صنایع روستایی
۵۳	۱-۴-۲) تعاریف
۵۵	۲-۴-۲) ویژگیهای صنایع روستایی
۵۶	۳-۴-۲) طبقه بندی صنایع روستایی
۵۸	۱-۳-۴-۲) صنایع کوچک روستایی
۵۹	۲-۳-۴-۲) صنایع دستی روستایی
۶۰	۱-۲-۳-۴-۲) تعاریف و ویژگیهای صنایع دستی
۶۲	۲-۲-۳-۴-۲) طبقه بندی صنایع دستی
۶۴	۳-۲-۳-۴-۲) صنایع دستی روستایی در ایران
۶۶	۴-۲-۳-۴-۲) طبقه بندی صنایع دستی روستایی در ایران
۶۸	۵-۲) جایگاه فرش در دنیا
۷۰	۱-۵-۲) صنعت فرش دستباف در هند
۷۲	۲-۵-۲) صنعت فرش دستباف در پاکستان
۷۳	۳-۵-۳) صنعت فرش دستباف در چین
۷۵	۶-۲) جایگاه صنعت فرش در ایران

صفحه	عنوان
۷۵	۲-۶-۱) سابقه فرش دستباف در ایران.....
۷۵	۲-۶-۱-۱) سابقه فرش دستباف در ایران باستان.....
۷۹	۲-۶-۱-۲) سابقه صنعت فرش دستباف در ایران بعد از اسلام.....
۸۷	۲-۶) بررسی تولید فرش در ایران.....
۹۰	۲-۶-۳) سهم فرش از اشتغال.....
۹۲	۲-۶-۴) نگاهی اجمالی بر روند صادرات جهانی فرش با تأکید بر ایران (قبل و بعد از پیروزی انقلاب اسلامی).....
۱۰۲	۲-۶-۴-۱) تحلیلی بر نقش ایران در بازارهای جهانی.....
۱۰۴	۳-۶-۴-۲) بررسی سیاستهای صادراتی کشور در زمینه فرش دستباف.....
۱۰۸	۲-۶-۵) جایگاه فرش در برنامه‌های توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی.....
۱۰۸	۲-۶-۵-۱) جایگاه فرش در برنامه پنجاهه اول توسعه اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی.....
۱۰۹	۲-۶-۵-۲) جایگاه فرش در برنامه پنجاهه دوم توسعه اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی.....
۱۱۰	۲-۶-۵-۳) جایگاه فرش در پنجاهه سوم توسعه اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی.....
۱۲۲	۲-۶-۶) جنبه‌های فرهنگی صنایع دستی با تأکید بر صنعت فرش دستباف.....
۱۲۳	۲-۷) تعاونیهای فرش.....
۱۲۳	مقدمه.....
۱۲۴	۲-۷-۱) اهداف کمی و کیفی وزارت جهاد سازندگی در امر هنر صنعت فرش دستباف در مناطق روستایی.....

صفحه	عنوان
۱۲۴	۱-۱-۷-۲) اهداف کیفی
۱۲۵	۲-۲-۷-۲) اهداف کمی
۱۲۸	۲-۷-۲) وضعیت فعلی تعاونی‌ها و اتحادیه‌های فرش دستباف روستایی
۱۲۸	۱-۲-۷-۲) تعداد تعاونی‌ها و اتحادیه‌های فرش دستباف روستایی
۱۳۱	۲-۲-۷-۲) تعداد اعضاء و قالبیافان تحت پوشش شرکتهای تعاونی فرش دستباف روستایی
۱۳۱	۳-۲-۷-۲) میزان سرمایه‌گذاری قالبیافان در شرکتهای تعاونی فرش دستباف روستایی
۱۳۲	۴-۲-۷-۲) میزان تولید و صادرات فرش دستباف تعاونیها و اتحادیه‌ها
۱۳۳	۵-۳-۷-۲) نقش تعاونیهای فرش دستباف در تثبیت و حفظ اشتغال قالبیافان در مناطق روستایی
۱۳۴	۶-۲-۷-۲) اعتبارات و تسهیلات بانکی قالبیافان و شرکتهای تعاونی و اتحادیه فرش دستباف روستایی
۱۳۵	۳-۷-۲) راهبردهای اجرایی
۱۳۹	۴-۷-۲) اقدامات جهاد سازندگی در زمینه تعاونی‌ها و اتحادیه‌های فرش دستباف روستایی (از سال ۱۳۶۷ تا ۱۳۷۶)
۱۴۰	۵-۷-۲) مشکلات فرش دستباف در تعاونیها و اتحادیه‌های فرش تحت پوشش وزارت جهاد کشاورزی
۱۴۰	۱-۵-۷-۲) مشکلات فروش و عملکرد مالی
۱۴۰	۲-۵-۷-۲) مشکلات تولیدی فرش
۱۴۱	۳-۵-۷-۲) مشکلات وضعیت عمومی و تشکیلاتی

صفحه	عنوان
۱۴۲	۶-۷-۲) نگرش سنجی در تحقیقات علمی.....
۱۴۲	مقدمه.....
۱۴۲	۱-۶-۷-۲) نگرش (تعریف و ویژگیها).....
۱۴۳	۲-۶-۷-۲) نگرش سنجی (تعریف).....
۱۴۴	۳-۶-۷-۲) آزمونها و روشهای نگرش سنجی.....
۱۴۶	جمع بندی.....

فصل سوم: معرفی منطقه مورد مطالعه

۱۵۱	۳) ابعاد و ویژگیهای سیاسی، طبیعی، جمعیتی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی شهرستان شهریار با اشاره بر صنعت قالببافی.....
۱۵۱	مقدمه.....
۱۵۱	۱-۳) موقعیت جغرافیایی.....
۱۵۳	۲-۳) ویژگیهای تاریخی.....
۱۵۳	۱-۲-۳) دیرینه تاریخی شهرستان شهریار.....
۱۵۴	۲-۲-۳) وجه تسمیه شهریار.....
۱۵۵	۳-۳) ویژگیهای طبیعی.....
۱۵۵	۱-۳-۳) توپوگرافی.....
۱۵۵	۲-۳-۳) خاک.....

صفحه	عنوان
۱۵۵	۳-۳-۳) اقلیم و آب و هوا
۱۵۷	۴-۳-۳) منابع آب
۱۵۷	۱-۴-۳-۳) آب‌های سطحی
۱۵۷	۲-۴-۳-۳) آبهای زیرزمینی
۱۵۸	۵-۳-۳) مرتع و پرورش گیاهی
۱۵۹	۴-۳) ویژگیهای جمعیتی
۱۶۲	۵-۳) ویژگیهای اقتصادی
۱۶۶	۱-۵-۳) کشاورزی
۱۶۸	۲-۵-۳) دامداری و دامپروری
۱۶۹	۳-۵-۳) صنعت
۱۷۰	۴-۵-۳) خدمات
۱۷۰	۱-۴-۵-۳) آموزش و پرورش و آموزش عالی
۱۷۱	۲-۴-۵-۲) پزشک و امکانات بهداشتی و درمانی
۱۷۱	۳-۴-۵-۳) تأمین اجتماعی
۱۷۲	۴-۴-۵-۳) آب
۱۷۲	۵-۴-۵-۳) برق
۱۷۳	۶-۴-۵-۳) گاز
۱۷۴	۷-۴-۵-۳) تلفن
۱۷۴	۸-۴-۵-۳) پست و خطوط ارتباطی

صفحه	عنوان
۱۷۳	۹-۴-۵-۳ بانک‌ها و شرکتهای تعاونی
۱۷۴	۶-۳ ویژگیهای فرهنگی
۱۷۴	۷-۳ سابقه و وضعیت قالبیافی در استان تهران با تأکید بر موقعیت شهرستان شهریار
۱۷۴	۱-۷-۳ صنایع دستی رایج در استان تهران با تأکید بر شهرستان شهریار
۱۷۶	۲-۷-۳ تاریخچه قالبیافی در استان تهران با تأکید بر شهرستان شهریار
۱۸۲	۳-۷-۳ عملکرد تعاونی فرش جهاد استان با تأکید بر شهرستان شهریار
۱۸۵	۴-۷-۳ مشکلات فرش دستباف در تعاونیهای فرش در استان با تأکید بر شهرستان شهریار
۱۸۹	مشکلات تولیدی
۱۹۰	مشکلات فروش و عملکرد مالی
۱۹۰	مشکلات وضعیت عمومی و تشکیلات
۱۹۲	جمع‌بندی

فصل چهارم: یافته‌های تحقیق

۱۹۵	مقدمه
۱۹۵	۱-۴ یافته‌های مرتبط با جوانان شاغل در صنعت قالبیافی
۱۹۵	۱-۱-۴ ساختار سنی قالبیافان
۱۹۶	۲-۱-۴ ساختار جنسی قالبیافان
۱۹۶	۳-۱-۴ ساختار تأهلی و تجردی قالبیافان